

TA'LIM TIZIMIDA SUN'IY INTELLEKTNING IJOBIY VA SALBIY JIXATLARI

Isxakov Xusniddin Mirqunduzovich

Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat instituti akademik litseyi

Moliya va iqtisod ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

e-mail: mymzmf@gmail.com

ANNOTATSIYA

Zamonaviy dunyoda ta'lim sohasida sun'iy intellekt texnologiyalari jadal rivojlanmoqda. Sun'iy intellekt bizning kundalik vazifalarimizni osonlashtirishga yordam beradi. To'g'ri so'rovlar bilan siz bajarmoqchi bo'lgan har qanday harakat bir necha soniya ichida bajarilishi mumkin. Bu sun'iy intellektning ko'plab afzalliklaridan biri. Sun'iy intellektni o'rganish va u haqda ma'lumotlarga ega bo'lish davr talabidir. Bu maqolada sun'iy intellekt va uning imkoniyatlarini ta'lim tizimidagi afzalliklari haqida qisqacha ma'lumotlar berildi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, strategiya, interfaol ta'lim, IT, AI;

KIRISH

So'nggi yillarda mamlakatimizda barcha sohalarda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmqda. Aniq maqsad va ko'rsatkichlar belgilab berilgan uzoq muddatli strategiyalar qabul qilinib, izchillik bilan hayotga tatbiq etib kelinmoqda. Davlatimiz rahbari tomonidan tasdiqlangan «Raqamli O'zbekiston — 2030» strategiyasi hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish va ularni mamlakatimizda keng qo'llash raqamli ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatini va ularning yuqori sifatini ta'minlash, ushbu sohada malakali kadrlar tayyorlash uchun qulay shart-sharoitlar yaratish belgilab berildi.

Shu maqsadda sun'iy intellekt texnologiyalari asosidagi innovatsion biznes-modellar, mahsulotlar va xizmat ko'rsatish usullari rivojlanishi uchun qulay va maqbul ekotizim yaratish, ularni belgilab berilgan ustuvor tarmoqlar va sohalarda tezkorlik bilan joriy etish va amaliyotga tatbiq etish bo'yicha harakatlar boshlab yuborildi. Sababi, sun'iy intellekt texnologiyalari raqamli texnologiyalarning eng tez rivojlanayotgan istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining bir nechta afzalliklarini sanab o'tishimiz mumkin

1. O'quvchilarning faolligini va o'qishga bo'lgan shtiyoqini oshirish. Dars jarayonida sun'iy intellekt(AI) ilovalaridan foydalanish o'quv jarayonini ko'p jixatdan

yaxshilashi mumkin, masalan, AI algoritmlari tomonidan amalga oshiriladigan individual o'quv mashlaridagi tezkor aloqa. AI orqali ta'lim berishda o'yinlardan foydalanish darsni foydali va qiziqarli qilish uchun ishlatish mumkin. Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish o'qituvchilarga ko'proq interfaol o'qitish usullariga o'tishga yordam beradi, bu esa sinfdagi faollik va motivatsiyani oshirishga, shuningdek, ta'lim maqsadlarini yaxshilashga olib keladi.

2. O'quvchilarning o'zlashtirish sifatini oshirish. Ta'limdagi sun'iy intellektning yana bir afzalligi shundaki AI fikr mulohazalarorqali o'quvchilar ta'lim olish jarayonini yaxshilashga yordam beradi. Sun'iy intellektga asoslangan ta'lim tizimi o'quvchilarni o'zlashtirishini baholashi, ularga maqsadli fikr mulohazalar taqdim etishi va ular ortda qolayotgan, yaxshilashi kerak bo'lgan fanni aniqlashi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt o'quvchilarning xatti-harakatini kuzatishi, ularning diqqat darajasini baholashi va ularga ma'lum fanlar, sohalar yoki muayyan ko'nikmalar bo'yicha qo'shimcha yordam kerakligini aniqlash mumkin. Sun'iy intellektning tezkor fikr mulohazalar va takomillashtirilgan o'rganish tajribasi yordamida o'quvchilarning qobiliyatlarini yangi cho'qqilarga olib chiqishga erishish mumkin.

3. Tejamkor ta'lim. Ta'lim muassasalarida sun'iy intellektdan foydalanish ham ta'lim xarajatlarini kamaytirishi mumkin va uning ining imkoniyatlaridan to'liq foydalanilsa ta'lim xarajatlarini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. SI ma'muriyat, o'qituvchilar, IT mutaxassisleri va boshqalarga yuklangan ko'plab vazifalarni avtomatlashtirishi mumkin. Masalan, sun'iy intellekt baholash, rejalashtirish, ma'lumotlarni boshqarish va hatto o'qitish kabi vazifalarni o'z zimmasiga olishi mumkin. Ta'limda sun'iy intellektni qo'llash orqali ta'lim muassasalarini samarali faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan resurslarni qisqartirish orqali byudjetni tejashlari va shu orqali tejamkor ta'limga erishishlari mumkin.

Dunyodagi har bir narsaning muvozanati uning ijobiy va salbiy tomonlari borligidandir va sun'iy intellekt bundan mustasno emas. Ta'lim tizimida Sun'iy intellekt orqali qanday salbiy oqibatlar kelib chiqishi mumkin?

1. O'qituvchilarning kasbiy xavfsizligiga tahdidlar. Bu hali sodir bo'lmagan, ammo SI ning rivojlanishi va qabul qiliishi ta'limdagi muayyan rollarga bo'lgan talabga ta'sir qilishi mumkin. Sun'iy intellekt ta'lim jarayonining ko'proq jarayonlarini avtomatlashtirishda davom etadi va o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojni kamayishiga olib keladi bu esa o'z o'rnida ish o'rinlari kamayishiga lib keladi.

2. Insoniy bo'lmagan ta'lim. Ta'limdagi sun'iy intellektning eng katta kamchiliklaridan biri bu AI algoritmlari darslarning mazmuni va tezligini yaratadigan joylarda har bir o'quvchining insoniy faktorlarini xisobga olmasligi, ularning taklif qiladigan o'qitish uslublari nyuanslarini e'tibordan chetta qoldirish. AI algoritmlari har

bir o'quvchining ehtiyojlarini qondiradigan inklyuziv va xilma xil darslarni taqdim eta olmaydi.

3. Texnologiyaga bog'liqlik. Ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt yechimlariga tobora tayanish, o'qituvchilar va o'quvchilar texnologiyaga xaddan tashqari bog'lanib qolish xavfi kelib chiqadi. Uzoq muddatli istiqbolda bu qaramlik muhim an'anaviy o'qitish usullarini e'tiborsiz qoldirishga, tanqidiy fikrlashga va muammolarni hal qilishda ko'nikmalarini rivojlantirishga salbiy ta'sir qilishi mumkin.

XULOSA

Sun'iy intellekt o'quvchilarning o'rganish usullarini va o'qituvchilarning dars berish usullarini o'zgartirishda muhim ro'l o'ynaydi. Biz ta'limda sun'iy intellektning ijobiy va salbiy tomonlarini ko'rib chiqdik, bu jixatlarni muvozanatga keltirish uchun inson aralashuvi talab qilinadi. Shu yerda savol tug'iladi: o'quvchilar ta'limda sun'iy intellektidan foydalanishlari mo'tadil bo'lib qolishi uchun o'qituvchi qanday muhim ro'lda bo'lishi kerak?

Birinchi navbatda zamonaviy o'qituvchi AI va IT texnologiyalaridan havardor bo'lishlari kerak. O'quv rejalari o'qituvchi va sun'iy intellekt hamkorligida tuzilishi kerak. AI tizimlari o'qitish, baholash, real vaqt rejimida fikr mulohaza qilishda yordam beradi, o'qituvchilar esa yo'l –yo'riq, tushuntirishlar va materiallar bilan chuqurroq o'zaro aloqani ta'minlaydilar.

O'quvchilarning bilim olishlari uchun o'qituvchilar motivator, murabbiy va zarur bo'lganda kerakli yordamni beruvchi inson ro'li hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'qituvchilar insoniy aloqalarni, empatiyava va ijtimoiy emotsional ko'nikmalarni sun'iy intellekt takrorlay olmaydigan ijodkorlik va tanqidiy fikirlash qobiliyatlarini doimiy rivojlantirishlari kerak.

Yakunga kelib biz shunday xulosa qilishimiz mumkin. Dunyo juda katta tezlikda rivojlanmoqda va biz sun'iy intellekt kuchi zarardan ko'proq foyda keltirishini tushunishimiz kerak, shuning uchun biz AI ni nafaqat ta'limda, balki hayotimizning ko'p sohalarida qo'llashimiz kerak. O'quvchilar uchun eng yaxshi ta'lim berish, ular uchun yaxshi imidj yaratish uchun sun'iy intellektga tayanmagan holda undan meyorida foydalanishni o'rganishimiz kerak.

Ustozning shogirdlariga bo'lgan tuyg'usi va mehrini hech qanday algoritm bilan ifodalab bo'lmaydi!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Dildora R., Muxlisa P. (2022). MAKTABDA ZAMONAVIY TA'LIM MUHITINI YARATISH.
2. Rakhimov M., Yuldashev A., Solidjonov D. (2021). The role of artificial intelligence in the management of e-learning platforms and monitoring knowledge of students. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(9)
3. Kamilova R.Sh. Abdulatipova M.A. “ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ” May 2013yil , “ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ”
4. <https://lex.uz/docs/-5297046#-5297465>